

12.4.2021

## **Lausunto vanhusten palvelujen riittävyys, laatu ja omavalvonta raportista 2020**

**Vanhusneuvosto** toteaa raportin olevan laadukas ja syvälinen kuvaus espooalaisten vanhusten palveluista, niiden riittävydestä, laadusta ja valvonnasta. Tärkeintä on, että raportti ei tyydy pinnallisiin toteamuksiin, vaan kerää yhteen käytettävissä olevan tiedon, myös negatiivisen, ja kirjaa johtopäätökset kehittämiskohteiksi.

### **Palvelujen laatu ja riittävyys**

Espoolla (Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella) on edessään haasteita:

Vuosina 2015-2019 75 vuotta täyttäneiden espooalaisten määrän kasvu on ollut Kuusikon suurin, 24,5 % (3 379 henkilöä). (Kuusikko 2019.)

Yli 85-vuotiaiden määrän suurempi kasvu ajoittuu vuosiin 2021–2024, jolloin kasvu on noin 240–370 henkilöä vuosittain sekä vuoteen 2026, jolloin kasvu edellisvuodesta on 674 henkilöä.

Kuusikkokuntien vertailussa Espoossa pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien ja säännöllisen kotihoidon asiakkuudessa olevien 75 vuotta täyttäneiden osuudet ovat kuusikkokuntien alhaisimmat ja omaishoidontukea saavien määrä toiseksi alhaisin.

Raportissa todetaan: Kaikki säännöllistä kotihoitoa, omaishoitoa ja hoiva-asumista tarvitsevat hakijat ovat päässeet palvelunpiiriin viiveettä.

Olemmeko todella niin terveitä, että sote-uudistuksessa Länsi-Uudenmaan resursseja voidaan nykyisestä leikata?

Ovatkohan kriteerit, joiden mukaan palvelutarve määritellään, samat eri kunnissa?

Kuvaavaa kehitykselle on muistisairaiden määrän jatkuva kasvu Espoossa: säännöllisen kotihoidon asiakkaista muistisairaiden osuus on noussut vuoden 2014 35 %:sta vuoden 2020 48 %:iin ja vastaavasti tehostetun palveluasumisessa osuus on noussut 71 %:sta 77 %:iin. (s.14).

12.4.2021

Kun yli 75-vuotiaiden määrä on kasvanut, mutta kotihoidon asiakkaiden määrä ei, ei myöskään pitkäaikaishoidon asiakkaiden määrä ole merkittävästi kasvanut. Ovatko ikäihmiset terveempiä vai ovatko hoitoon pääsyn kriteerit muuttuneet ja kynnys hoitoon pääsyyn noussut. Tähän viittaa se, että kotihoitoon käytetään enemmän käyntikertoja ja enemmän hoitoaikaa, siis asiakkaat ovat huonompi kuntoisia. Onko hoitoon pääsyn kynnyksen nostaminen vanhuspalvelujen strategian mukaista?

**Riskienhallinnassa** käydään laajasti läpi erilaisia riskien ennakkoinnin, valvonnan ja arvioinnin tuloksia. Koronavuoden aikana ei ymmärrettävästi kehittämistyöhön ole jäänyt aikaa samalla tavalla kuin ennen. Joiltain osin viitataan kolme-neljä vuotta sitten tehtyihin arvioihin ja painotuksiin. Jälleen kerran todetaan, että Espoon kotihoidossa kuntoutus ja kuntoutusvälineiden käyttö on alhaisempaa kuin **keskimäärin kuusikkokunnissa**, ravitsemukseen tulee kiinnittää huomiota ja monilääkitys ja sen tarpeellisuuden arviointi ovat huolenaiheita.

Vanhusneuvosto kiinnittää huomiota, näkykö paljon palveluja tarvitsevien ikäihmisten tarpeet ja palvelukokemukset palvelujen riittävyttä ja laatua arvioitaessa. Kotihoidossa ja hoivakodeissa suoritettut RAI-arvioinnit antavat kuvan asiakaskunnan suuresta avun tarpeesta (4.2.2.1 Kotihoidon laatukriteerit, 4.2.2.2 Pitkäaikaishoidon laatukriteerit).

On tärkeää, että asiakkailta kysytään palautetta, mutta johtopäätöksiä tehtäessä on syytä muistaa vastanneiden osuus palvelujen käyttäjistä., Palveluja eniten tarvitsevat eivät pysty tai halua antaa negatiivista palautetta. (Kotihoito vastanneita 725kpl, pitkäaikaishoito 49%-59 %, sairaala 27 %)

**Korona- aika** on koetellut monin tavoin sekä ikääntyneitä että henkilökuntaa. Palvelukeskukset on suljettu, ryhmätoiminnot laitettu tauolle ja lyhytaikaishoitoa kohdennettu eniten tarvitseville. Omaiset, läheiset ja omaishoitajat ovat väsyneet. Ristiriita kotona asuvan vanhuksen auttamisen ja huoli koronan tartuttamismahdollisuudesta on ollut suuri. Raportissa todetaankin (s.19), että hoiva-asumisen tehostetun asumispalvelun paikat täyttyivät nopeasti, mikä saattaa kertoa hoitovelasta. Kuolleita COVID-19 tartunnan saaneita oli hoivakodeissa ja sairaalassa yhteensä 41.

Koronapandemian vuoksi monet laadun ja omavalvonnan painopistealueet siirtyivät ymmärrettävästi koronapandemian hoitoon. Riskien hallinnan prosessit ovat tuottaneet arvokasta tietoa, jota on raportin mukaan käytetty palvelujen turvallisuuden ja laadun parantamiseen.

12.4.2021

**Henkilökunta**

Vanhuspalvelujen henkilöstömäärä on kasvanut 33:lla vuoden aikana mikä on hyvä asia. Koulutuksen määrä/henkilö oli vain 0.8 vrk kun suositus on 3-10 vrk. Jatkuva kotihoidon henkilöstön koulutus, osaamisen vahvistaminen ja työn arvostuksen nostaminen erilaisin keinoin ovat tarpeen. Onkohan vertaiskehittämisen hakkeesta löytynyt tähän eväitä? Myös parkkeerauksen helpottaminen voi olla tärkeä tekijä vaihtuvuuden vähentämiseksi.

Kunta 10 tulokset herättävät kysymyksen, miksi ne ovat heikentyneet kaikilla osa-alueilla, kun taas TYHY-tulokset ovat pysyneet ennallaan. Terveysperusteisten poissaolojen määrä on kuitenkin laskenut ilahduttavasti.

**Vanhusneuvosto haluaa jälleen vakavasti kiirehtiä kaupungin toimenpiteitä henkilöstön saatavuuden parantamiseksi.**

Kotihoidossa tullaan huonokuntoisen usein yksinäisen vanhuksen kotiin. Hän on hyvin riippuvainen samastaan avusta. Työ on raskasta ja kiireistä.

”Työvoimapulasta johtuen henkilöstömäärää ei olla saatu nostettua suunnitellulle tasolle kaikissa kotihoidon yksiköissä. Avoimien vakanssien määrä kotihoidossa vaihteli vuoden 2020 aikana 28 ja 35 välillä. Vuoden 2020 aikana haettavana oli yhteensä 153 kotihoidon lähihoitajan paikkaa. Kelpoisuusehdot täyttäviä hakijoita (tehtävään soveltuva sosiaali- ja terveysalan ammatillinen perustutkinto (lähihoitaja tai muu vastaava tutkinto) tehtäviin oli keskimäärin 1,2 / avoin paikka.”

Jos tilanne on jo nyt tämä, kuinka kauan voidaan pitää tavoitteena pitkäaikaishoidon vähentämistä ja Ikäihmisten hoitamista kotona turvallisesti. Useimpien toive kun samaan aikaan on kotona asuminen.

**Talous**

Resurssien optimointi ja palvelujen käytön virtaustehokkuus varmistavat raportin johtopäätösten mukaan voimavarojen riittävyden.

Kaikilla palvelualueilla kustannusten kasvun taittamiseksi on käynnistetty taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman mukaisia toimenpiteitä liittyen esimerkiksi henkilöstökustannusten kokonaisuuteen. Tämä on tarpeen, jotta toiminta pysyy sille asetetuissa taloudellisissa puitteissa. Esimerkkeinä toimenpiteiden kohdistumisesta on mitoituksen ja henkilöstörakenteen tarkastelu, sijaisten ja vuokratyövoiman käyttö sekä palvelutarpeen mukainen työvuorosunnittelu.

12.4.2021

Raportti päättyy realistisesti seuraavaan toimenpiteeseen:

Toteutetaan Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelmaan suunnitellut vanhusten palveluiden toimenpiteet.

Vanhusneuvosto katsoo, että tämä raportti ja Kuusikkokuntien kustannusvertailu osoittavat, että vanhusten palvelut on hoidettu Espoossa kustannustehokkaasti. Voi kysyä, riittääkö selitykseksi espoolaisten parempi terveys vai jokin muu. Säästökohteet pitää löytää muualta.

#### ESPOON VANHUSNEUVOSTO

Olli Männikkö  
Puheenjohtaja

Marja-Liisa Lahtinen  
Varapuheenjohtaja

Kerttu Perttilä  
Jäsen

Katri Rannisto  
Jäsen